

DOSSIER DE PREMSA

14.10.2010

**PICASSO
DAVANT
DEGAS**

15.10.2010/16.1.2011

Edgar Degas, Jove ballarina de catorze anys (1870-1881), bronze, amb tulu de gasa i cinta de seda, sobre base de fusta, Sterling and Francine Clark Art Institute © Sterling and Francine Clark Art Institute, Williamstown, Massachusetts, USA (Photo by Michael Apage)

**BARCELONA
CULTURA**

Ajuntament de Barcelona

PICASSO DAVANT DEGAS

RODA DE PREMSA

14 d'octubre de 2010, a les 11.30 h

INAUGURACIÓ

14 d'octubre de 2010, a les 19.30 h

L'exposició estarà oberta al públic del 15 d'octubre de 2010 al 16 de gener de 2011

Picasso davant Degas és una exposició organitzada per The Sterling and Francine Clark Art Institute, Williamstown, Massachusetts, i el Museu Picasso de Barcelona.

Amb la col·laboració especial de:

**FUNDACIÓN
ALMINE Y BERNARD
RUIZ-PICASSO
PARA EL ARTE**

Museu Picasso

Dep. de premsa i comunicació

Montcada 15 - 23

08003 Barcelona

Tel. 932 563 021 / 26

museupicasso_prensa@bcn.cat

**Ajuntament
de Barcelona**
Institut de Cultura

SUMARI

1. PRESENTACIÓ
2. DADES DE L'EXPOSICIÓ
3. ACTIVITATS A L'ENTORN DE L'EXPOSICIÓ
4. RECORREGUT
5. ÀMBITS
6. THE STERLING AND FRANCINE CLARK ART INSTITUTE

1. PRESENTACIÓ

El Museu Picasso presenta, del 15 d'octubre de 2010 al 16 de gener de 2011, l'exposició «**Picasso davant Degas**», organitzada conjuntament amb l'Sterling and Francine Clark Art Institute, Williamstown, Massachusetts, i que ha comptat amb la col·laboració especial de la Fundación Almine y Bernard Ruiz-Picasso para el Arte.

L'exposició, que s'inscriu en la línia de treball iniciada pel Museu dirigida a **la creació de nous discursos** i contextos per a l'obra de Picasso, en aquests cas, centrats en la seva mirada cap a la tradició, pren com a punt de partida la gran fascinació –algú en diria «obsessió»– que Pablo Picasso (1881-1973) va manifestar durant tota la seva vida per l'obra i la personalitat de l'artista francès Edgar Degas (1834-1917). En aquest **estudi pioner**, el conegut especialista en Degas **Richard Kendall** i l'experta en Picasso **Elizabeth Cowling** presenten exemples ben documentats de les reaccions directes de Picasso a l'obra de Degas, i també les afinitats més conceptuals i més suggeridores de l'obra de tots dos.

El seu treball com a comissaris de l'exposició aprofundeix en els interessos paral·lels de tots dos artistes en temes com ara la vida urbana moderna, les ballarines i activitats íntimes com el bany, o bé en els camps de la fotografia i l'escultura, i inclou la **primera anàlisi aprofundida** de la relació de Picasso amb l'art de Degas en els seus últims anys, en què va comprar alguns dels monotips amb escenes de bordell de l'artista francès i en va fer recreacions en els seus propis gravats. Aquesta mostra constitueix sens dubte una **aportació d'idees originals** i un volum notable de material nou sobre dos dels artistes més populars i influents de l'època moderna.

«Picasso davant Degas»

Gràcies a la seva amistat amb els artistes més veterans del grup dels Quatre Gats a Barcelona, Picasso ja tenia alguns coneixements sobre l'impressionisme abans de la seva primera visita a París l'any 1900. No obstant això, allò que es va convertir en un diàleg sostingut amb l'art de Degas només va començar a desenvolupar-se després de les seves estades a la capital francesa i el seu contacte directe amb algunes obres originals. Quan es va instal·lar a l'edifici Bateau-Lavoir de Montmartre el 1904, Picasso es trobava a pocs minuts de distància de l'estudi de Degas. Els dos pintors tenien molts coneguts en comú en el món artístic parisenc –entre els quals el llegendari marxant Ambroise Vollard–, però sembla que mai no es van conèixer en persona. A base d'impactants aparellaments i agrupacions d'obres de temàtica relacionada, l'exposició examina Degas a través dels ulls de Picasso i la manera com la resposta de l'artista espanyol evoluciona amb el temps, des de l'emulació fins a la confrontació i des de la paròdia fins a l'homenatge. Ambdós compartien una obsessió de tota la vida amb les dones, plasmada en els seus retrats d'amigues i les seves innumerables representacions del nu femení.

A més a més, Picasso es feia ressò dels temes predilectes de Degas, com són les artistes dels cafès concert, les ballarines de ballet, les dones maquillant-se i les prostitutes. Tot i que es reconeixen sobretot com a pintors, tant Degas com Picasso també foren dibuixants incomparables, i escultors i gravadors altament innovadors; aquesta exposició reuneix peces creades en tots aquests mitjans amb el propòsit d'examinar la reacció de Picasso al repte plantejat per l'obra de Degas i l'afinitat fascinant entre el pensament creatiu i els mètodes de treball de tots dos.

L'exposició s'inicia amb la primera època del jove Picasso, quan rebia una formació acadèmica molt similar a la de Degas, l'art del qual encara desconeixia en aquell temps. Després, s'aborda el món bohemi parisenc del principi del segle XX, on Picasso va començar a respondre directament a la imatge de la vida moderna de Degas. En quadres com *La fi del número* (1900-1901, Museu Picasso, Barcelona), va retre homenatge a les escenes de cafè concert de Degas, tot representant una cantant al mig de la seva actuació a l'escenari. Un dels enfrontaments més dramàtics en aquest apartat es produeix entre la polèmica obra mestra de Degas *Al cafè (L'Absinthe)* (1875-1876, Musée d'Orsay, París) i el fascinant *Retrat de Sebastià Junyer Vidal* (1903, Los Angeles County Museum of Art), de l'època blava de Picasso. El ballet és un tema central en l'obra de Degas, i quadres com *Ballarines a classe* (c. 1880, Clark Art Institute, Williamstown) el van establir com el gran artista impressionista de la dansa. «**Picasso davant Degas**» examina la manera com Picasso va representar el ballet en diferents moments de la seva carrera. Un exemple impactant de l'evolució d'aquest diàleg artístic es troba en la juxtaposició de l'emblemàtica escultura de Degas *Jove ballarina de catorze anys* (1879-1881, Clark Art Institute, Williamstown), considerada escandalosament radical en el seu dia, amb el *Nu groc* de Picasso (1907, col·lecció de Gretchen i John Berggruen, San Francisco), que anuncia el cubisme.

Poc després de la mort de Degas, Picasso es va casar amb Olga Khokhlova, ballarina dels Ballets Russos, i es va embarcar en una apassionada exploració de la dansa, que va culminar en una sèrie d'escultures amb què emulava la cèlebre sèrie de Degas de ballarines. Aquestes obres es complementen amb un material d'arxiu completament inèdit que llança nova llum sobre la relació de Picasso amb Olga Khokhlova i el ballet.

Picasso va heretar i transformar un altre dels temes favorits de Degas –les dones banyant-se i pentinant-se–, al qual va tornar repetides vegades al llarg d'un període de més de cinquanta anys. L'exposició revela que tots dos artistes exploraven aquest íntim món femení en tots els mitjans i en formats que van des del més diminut fins al més monumental. L'escultural quadre de Picasso *Dona pentinant-se* (1906, Museum of Modern Art, Nova York) es presenta al costat de dos olis de Degas: el radiant *El Pentinat* (c.1896, National Gallery, Londres), de tons vermells i rosats, i la immensa i aparentment inacabada *Dona nua eixugant-se* (1884-1886, Brooklyn Museum, Nova York).

Al final de la dècada de 1870, Degas va crear una sèrie de monotips que representen prostitutes i els seus clients en els bordells. Picasso sentia una admiració especial per aquests gravats i en va adquirir nou per a la seva pròpia col·lecció. Cap al final de la seva vida hi va dialogar directament en una sèrie d'aiguaforts humorístics i patètics, on el mateix Degas apareix personificat com un client cautelós i inhibit, però fascinat. L'exposició conclou amb aquesta sèrie i amb el retrat de Degas pintat per Picasso l'any 1968 (col·lecció privada) com a homenatge al gran impressionista.

2. DADES DE L'EXPOSICIÓ

- **Barcelona** és la **única seu europea** d'aquesta mostra coorganitzada amb The Sterling and Francine Clark Art Institute de Williamstown, Massachussets, on s'ha pogut veure abans.
- L'exposició s'inscriu en la línia de treball iniciada pel Museu dirigida a **la creació de nous discursos** i contextos per a l'obra de Picasso, en aquests cas, centrats en la seva mirada cap a la tradició.
- Aquesta és la **primera exposició** que explora a fons l'abast i la importància de la fascinació que Picasso va sentir tota la vida per l'obra i la personalitat de Degas. Col·leccionista d'obres de l'impressionista, Picasso en va reinterpretar la seva iconografia més característica nombroses vegades i al final de la seva vida va crear escenes que inclouen retrats de Degas.
- La mostra reuneix **més d'un centenar d'obres** creades per ambdós artistes – escultures, pintures, gravats– procedents de museus i col·leccions privades internacionals, amb el propòsit d'examinar la reacció de Picasso al repte plantejat per l'obra de Degas i l'afinitat fascinant entre el pensament creatiu i els mètodes de treball de tots dos.
- Un important nombre de peces que formen part d'aquesta exposició es podran veure **per primera vegada a Espanya** per exemple:
 - *Retrat de Sebastià Junyer i Vidal*, Los Angeles County Museum of Arts
 - *Nu pentinant-se*, col·lecció particular
 - *Nu groc*, Gretchen and John Berggruen, San Francisco
 - *Ballarines a classe*, Sterling and Francine Clark Art Institute

- La mostra aplega **108 obres** dels dos artistes:

- 19olis
- 7 pintures
- 36dibuixos
- 30gravats
- 16escultures

Així com 17 documents

- Entre d'altres institucions internacionals, han prestat obres per aquesta exposició: The Sterling and Francine Clark Art Institute, Williamstown (Massachusetts), Metropolitan Museum of Art (New York), Musée du Louvre (París), Tate Gallery (Londres), Phillips Collection (Washington), The Art Institute of Chicago, Museum of Fine Arts (Boston), Musée d'Orsay (París), The National Gallery (Londres), Albertina Museum, (Viena), The Baltimore Museum of Art, Hirshhorn Museum and Sculpture Garden, Smithsonian Institution (Washington), Museum of Modern Art (Nova York), National Gallery of Art (Washington), Ludwig Collection (Colònia), National Gallery of Ireland (Dublín) i Musée Picasso, París.

Títol:	<i>Picasso davant Degas</i>
Data:	Del 15 d'octubre de 2010 al 16 de gener de 2011
Roda de premsa:	14 d'octubre de 2010, a les 11.30 hores
Inauguració:	14 d'octubre de 2010, a les 19.30 hores
Lloc:	Museu Picasso de Barcelona Montcada, 15 - 23 08003 Barcelona Tel. 932 563 000 Fax. 933 150 102 museupicasso@bcn.cat
Horari:	De dimarts a diumenge, de 10 a 20 hores Dilluns no festius, tancat
Preu:	Exposició: 5,80 € ; Entrada general (exposició temporal + col·lecció permanent): 9 € ; Sala 0, gratuïta. Condicions especials per a grups, menors de 16 anys, membres de l'ICOM, Targeta Rosa, estudiants, aturats, jubilats, passi d'acompanyant, famílies nombroses Sense cues: les entrades d'aquesta exposició es poden adquirir on-line a través del web del Museu
Carnet del Museu Picasso:	Accés directe i il·limitat a la col·lecció i a les exposicions del Museu durant dotze mesos (a partir del moment de la compra): 10 € individual /15 € familiar
Organitza:	Museu Picasso de Barcelona i The Sterling and Francine Clark Art Institution
Superfície:	L'exposició ocupa la primera planta del palau Finestres i les sales de gravat del Museu
Catàleg:	Editat en català, castellà i anglès. Autors: Elizabeth Cowling i Richard Kendall, amb articles de Cécile Godefroy, Sarah Lees i Montse Torras. 351 pàgines amb il·lustracions a color. Editat per l'Sterling and Francine Clark Art Institute, i el Museu Picasso (ICUB)
Obres:	19 olis, 7 pintures, 16 escultures, 30 gravats, 36 dibuixos i 17 documents, procedents de museus i col·leccions particulars d'arreu del món

www.museupicasso.bcn.cat

LLISTA DE PRESTADORS

Albertina, Viena
Allen Memorial Art Museum, Oberlin
College, Ohio
The Art Institute of Chicago
The Baltimore Museum of Art
Gretchen and John Berggruen
Bibliothèque de l'Institut national d'histoire
de l'art, París
Birmingham Museums and Art Gallery,
Anglaterra
The British Museum, Londres
Brooklyn Museum, Nova York
Dumbarton Oaks House Collection,
Washington, D.C.
Col·lecció El Conventet
Fundación Almine y Bernard Ruiz-Picasso
para el Arte
Hamburger Kunsthalle
Hirshhorn Museum and Sculpture Garden,
Smithsonian Institution, Washington, D.C.
The Kreeger Museum, Washington, D.C.
Kunsthalle Bremen
Kunstmuseum Basel
Los Angeles County Museum of Art
The Metropolitan Museum of Art, Nova
York
Musée d'Orsay, París
Musée national Picasso, París
Museo del Novecento, Milà
Museu de Montserrat
Museu Picasso, Barcelona
Museum Boijmans Van Beuningen,
Rotterdam

Museum Ludwig, Colònia
Museum of Fine Arts, Boston
The Museum of Modern Art, Nova York
The National Gallery, Londres
National Gallery of Art, Washington, D.C.
National Gallery of Canada, Ottawa
National Gallery of Ireland, Dublín
The National Gallery of Scotland, Edimburg
The National Museum, Belgrad
The Phillips Collection, Washington, D.C.
Marina Picasso
Sainsbury Centre, Norwich, Anglaterra
Solomon R. Guggenheim Museum, Nova
York
Sterling and Francine Clark Art Institute,
Williamstown, Massachussets
Nicholas Stogdon
Tate, Londres
Família Vanech

Volem agrair molt especialment a les
següents galeries i marxants la seva ajuda
en la gestió dels préstecs procedents de
col·leccions particulars: Acquavella Gallery,
Nova York; Galeria Jan Krugier & Cie.,
Ginebra; Guggenheim Asher Associates,
Los Angeles; Halycon Gallery, Londres;
Sotheby's, Nova York.

I tots aquells prestadors que han volgut
mantenir l'anonimat

CRÈDITS DE L'EXPOSICIÓ

ORGANITZACIÓ:

MUSEU PICASSO
THE STERLING AND FRANCINE CLARK
ART INSTITUTE

PRODUCCIÓ:

MUSEU PICASSO

DIRECCIÓ:

PEPE SERRA

COMISSARIS:

ELIZABETH COWLING I RICHARD KENDALL

COORDINACIÓ:

MONTSE TORRAS AMB LA COL·LABORACIÓ
DE MAR CEFERINO I CLARA GRÍFOL
(CULTURAL AFFAIRS)

CONSERVACIÓ PREVENTIVA:

REYES JIMÉNEZ, ANNA VÉLEZ

REGISTRE:

ANNA FÀBREGAS I JESÚS SAN JOSÉ

3. ACTIVITATS A L'ENTORN DE L'EXPOSICIÓ

- El **programa d'activitats** creat en motiu de l'exposició inclou les següents propostes:

- **Taula rodona**

Picasso davant Degas: la mirada experta

Taula rodona amb la participació dels comissaris de l'exposició, Elizabeth Cowling i Richard Kendall, moderada per Pepe Serra, director del Museu Picasso.

Amb l'assistència a aquesta activitat s'oferirà una entrada gratuïta a l'exposició

Data: Divendres 15 d'octubre

Hora: 19.30 hores

Lloc: Sala d'actes (Museu Picasso)

Preu: Gratuït

- **Vist per....**

Vist per... Félix de Azúa

Una mirada a l'exposició des de la filosofia

Data: Dimecres 27 d'octubre

Hora: 19:30 h

Lloc: Sales del Museu

Preu: Gratuït

Vist per... Sol Picó

Una mirada a l'exposició des de la dansa

Data: Dimecres 10 de novembre

Hora: 19:30 h

Lloc: Sales del Museu

Preu: Gratuït

- **Performances**

Com ens veiem / Com ens veuen

Cicle de performances entorn la representació i el paper de la figura femenina en l'art.

Dijous 28 d'octubre a les 19:30 h

Lilibeth Cuenca Rasmussen: *A Void*, 2007

Introducció a càrrec de Lars Bang Larsen

Dijous 4 de novembre a les 19:30 h

Alicia Framis: *Cage&Degas&Demos*, 2010 *

Introducció a càrrec d'Érika Bornay

Dijous 18 de novembre a les 19:30 h

Regina José Galindo: *Enjambre*, 2010 *

Introducció a càrrec de Glòria Picazo

Dijous 25 de novembre a les 19:30 h

Itziar Okariz: *Contrariwise*, 2010 *

Introducció a càrrec de Pilar Bonet

* Performance creada específicament per a aquest cicle

Entrada gratuïta

Diversos espais del Museu

- **Tallers**

Taller per adults

El gest en l'escultura

A càrrec de Quim Martínez i Romà Arranz

Taller teòrico-pràctic entorn la captura del gest en l'escultura, tant el del model com el gest de l'artista plasmat en l'execució de l'obra.

Data: Dissabtes 13, 20 i 27 de novembre

Hora: de les 10 a les 14 h

Preu: 27 €

Taller infantil

Pablogrames

A càrrec d'Utani Social Lab

Taller d'animació per a tota la família on s'explora el moviment i com plasmar-lo, a través primer de l'observació de les obres de Picasso i Degas presents en l'exposició, i després amb l'eina d'animació per ordinador Animo.

Data: Dies 27, 28 i 29 de desembre (nens de 6 a 9 anys) i 30 de desembre (nens de 10 a 12 anys)

Hora: de les 10 a les 13h

Preu: 2 €

Per reserves als tallers:

museupicasso_reserves@bcn.cat

www.museupicasso.bcn.cat

- **Visites comentades a l'exposició:**

Visita per a públic individual, inclosa en el preu d'entrada a l'exposició. Es recomana reserva prèvia.

Dies: Dissabtes

Horari: 16:30 h anglès / 17:30 h castellà / 18:30 h català

Lloc: Pati Finestres

Telèfon de reserves: 93 256 30 22 (matins de 10 a 13 hores)

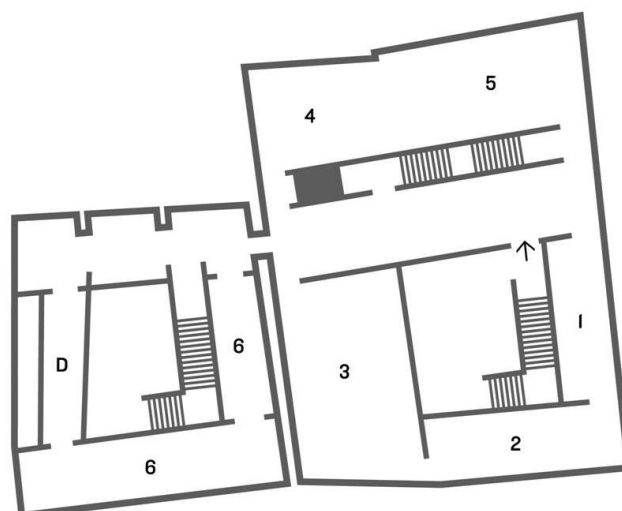
museupicasso_reserves@bcn.cat

4. RECORREGUT

L'exposició ocupa la primera planta del palau Finestres i les sales de gravat del Museu i s'estructura en **6 sales**:

- Sala 1** Primers anys: el dibuix i la figura humana
- Sala 2** París: Picasso descobreix Degas
- Sala 3** El món íntim de les dones
- Sala 4** El ballet: homenatge i humor
- Sala 5** Olga Khokhlova, ballarina i musa
Les banyistes ballarines de Picasso
- Sala 6** Escenes de bordell: l'artista com a *voyeur*
- Sala D** Documentació

5. ÀMBITS

Hall

Pablo Picasso deia: «Si hi ha res per robar, ho robo.» Durant la seva llarga i prolífica carrera, Picasso va fer sovint obres d'art com a resposta als seus predecessors, fent referència a composicions famoses de Velázquez, Delacroix i Manet, entre d'altres. Quan era jove, els seus coetanis també van remarcar la influència d'Edgar Degas en els seus quadres i retrats sobre cabarets, banyistes i ballarines, tots ells temes que havien acabat caracteritzant l'obra de l'artista francès. Quan es va instal·lar a París al 1904, Picasso vivia al mateix barri que Degas, però, encara que tenien coneixences comunes, sembla que no es van arribar a conèixer. Tot i ser extremament diferents pel que fa a caràcter i estil de vida, compartien molts interessos. Tots dos eren revolucionaris artístics, però bona part de la seva obra es va basar en la figura humana i partia del coneixement del passat. Tots dos eren grandíssims dibuixants que van experimentar de forma innovadora en escultura, gravat i fotografia. Cap al final de la seva vida Picasso va fer molts aiguaforts inspirant-se en els monotips de Degas que posseïa, i, com a acte definitiu d'homenatge al seu predecessor, va representar Degas en persona a molts d'ells. *Picasso davant Degas* és el primer estudi a fons que es fa sobre la fascinació que Picasso va sentir tota la vida per l'art i la personalitat de Degas, i de les profundes afinitats existents entre les seves obres polifacètiques.

Àmbit 1: Primers anys: el dibuix i la figura humana

Al llarg de la seva carrera, tant Degas com Picasso es van centrar sobretot en la figura humana, una obsessió filla de la formació artística primerenca de tots dos artistes. Separats per gairebé mig segle, tots dos van començar el seu aprenentatge dibuixant, primer a partir de motllos de guix i després de models nus, i copiant grans obres d'art figuratives del passat. Degas no va trigar a rebel·lar-se contra aquest mètode i va emprendre un llarg viatge de formació per Itàlia. Picasso, que va manifestar un talent notable ja de petit i rebia l'orientació del seu pare, que era professor de belles arts, va negar-se a acabar els seus estudis a la Real Academia de San Fernando de Madrid, i, als setze anys, va començar a emular de forma conscient estils més abstractes i avantguardistes. Tots dos artistes van continuar tenint tota la vida el dibuix com a pedra angular de la seva obra, encara que Picasso, a diferència de Degas, es va dedicar posteriorment a treballar a partir de la memòria i la imaginació més que no pas a partir de models llogats.

Àmbit 2: París: Picasso descobreix Degas

Cada un en les seves circumstàncies respectives, el retrat va permetre tant a Degas com a Picasso passar dels temes acadèmics a una iconografia urbana moderna. Al 1899, a Barcelona, Picasso es va incorporar al grup d'artistes que es reunien a Els Quatre Gats i va rebre la influència de pintors com Ramon Casas, que havia estat a París i havia vist l'obra dels impressionistes, Degas inclòs. Els retrats de traços marcats que Picasso va fer al tombant de segle recorden no només els de Casas, sinó també els de Degas i els seus seguidors parisencs.

Picasso va anar per primera vegada a París al 1900, quan la màgia i el prestigi artístic de la ciutat estava potser en el seu punt àlgid. Es va allotjar a casa d'uns amics catalans al barri d'artistes de Montmartre, i va viure l'ambient de carrer i dels bars i els cabarets de moda. En aquella època Degas, que vivia a prop, passava de la seixantena i encara era admirat pels seus quadres pioners sobre aquests temes. Al 1904, quan Picasso es va instal·lar a París, ja havia fet moltes escenes caricaturesques de cabaret, i també recreacions d'uns quants dels quadres més famosos i controvertits de Degas, com ara *Al cafè (L'Absinthe)*.

Àmbit 3: El món íntim de les dones

Tot i ser un solter recalcitrant vist com un misogin en el seu temps, Degas sentia una fascinació tan gran per les dones que van acabar dominant en la seva obra en tots els mitjans. A més a més de nombrosos retrats notables per la seva identificació amb el model, la seva penetració i la seva franquesa, va fer centenars de representacions de dones rentant-se i pentinant-se, relegant l'assumpte mitològic en favor de la contemporaneïtat. També per a Picasso les dones van ser sempre el tema principal, i, igual que en el cas de Degas, els retrats de dones del seu món coexisteixen amb representacions genèriques de nus. Al 1906, en què les escenes de bany van dominar breument la seva obra, Picasso va adoptar una forma de classicisme volgutament

«primitiva» inspirant-se en la simplificació atrevida de l'estil últim de Degas. Les subhastes pòstumes del contingut del taller de Degas que es van fer entre el 1918 i el 1919 van treure al mercat un munt de dibuixos i quadres. L'interès de Picasso per Degas va revifar, i durant la resta de la seva vida va realitzar periòdicament sèries sobre escenes de toaleta, no pas imitant pròpiament Degas però sí reconeixent-lo com a precursor i recreant les seves postures i tècniques més característiques.

Àmbit 4: El ballet: homenatge i humor

La generació de Picasso coneixia Degas com «el pintor de les ballarines». Picasso va manifestar poc interès pel ballet de jove, però la fascinació cada vegada més gran que va anar sentint per l'art de Degas amb el pas del temps va acabar incloent la seva iconografia de la dansa. Durant els primers anys que va passar a París, Picasso va fer unes quantes recreacions colpidores de la famosa *Jove ballarina de catorze anys* de Degas, que devia conèixer d'haver-ne sentit a parlar i de reproduccions dels estudis preparatoris. També es va familiaritzar més amb els quadres de ballet de Degas perquè a París se'n van exposar molts a partir del 1917, any de la mort de l'artista. En aquella època Picasso treballava fent dissenys escenogràfics i de vestuari per a l'empresari de ballet Serge de Diaghilev, i havia conegut la que havia de ser la seva dona, la ballarina Olga Khokhlova. De forma semblant a Degas, que havia retratat ballarines a l'escenari i a la classe de ball, Picasso va fer estudis d'Olga i de la companyia de Diaghilev. Uns deu anys més tard, Picasso també va realitzar una sèrie de figuretes de guix que recorden els bronzes de ballarines de Degas que havia vist a una exposició recent.

Àmbit 5: Olga Khokhlova, ballarina i musa

Al 1917 Picasso va conèixer a Roma la ballarina russa Olga Khokhlova (1891–1955) mentre treballava amb els Ballets Russes de Serge de Diaghilev. La carrera professional d'Olga es va acabar quan la parella es va casar l'any 1918, però va mantenir el tracte amb els seus antics companys i va anar a classes amb el llegendari professor de ballet Enrico Cecchetti. Encara que Olga va ballar en produccions controvertides i radicalment innovadores, Picasso es va estimar més representar-la en el paper que va fer a *Les Sílides*, en què les ballarines porten els tutús tradicionals que es veuen en els quadres de ballarines més coneguts de Degas. Aquesta visió clàssica d'Olga va tornar a estimular l'interès de Picasso per la iconografia de ballet de Degas a partir de la mort de l'artista francès, que, casualment, havia tingut lloc el mateix any que va començar la relació entre Olga i Picasso.

Àmbit 6: Les banyistes ballarines de Picasso

Degas va fer escultures de cera, guix i altres materials al llarg de bona part de la seva carrera, però només en va exposar una al públic: *Jove ballarina de catorze anys*. Després de la seva mort, al 1917, es van fondre en bronze setanta-quatre de les escultures que es van trobar, quasi totes representacions de ballarines nues. Van

poder-se veure en moltes exposicions, com per exemple en una de molt important que es va fer a París al 1931. Se sap que Picasso va anar a aquesta exposició, i pot ser que s'hi inspirés per fer algunes escultures de guix de ballarines de mida semblant. Aquestes banyistes ballarines de Picasso, divertides i originals, semblen retre homenatge a les del seu predecessor sense imitar-les.

Àmbit 7: Escenes de bordell: l'artista com a *voyeur*

Els monotips que retraten la vida dels bordells parisencs que Degas va fer cap al final de la dècada del 1870 tenien un atractiu extraordinari per a Picasso, que havia creat les seves primeres escenes del món de la prostitució poc abans de la seva primera visita a París. Podria ser que fos Ambroise Vollard –el galerista que al 1901 va organitzar la primera exposició de Picasso a París– qui va fer conèixer al jove pintor aquest vessant poc conegut de l'obra de l'artista francès. Entre el 1958 i el 1960, Picasso va satisfer una ambició que acariciava de feia temps comprant per a la seva col·lecció nou dels monotips de Degas sobre escenes de bordell. D'altra banda, és en la seva obra tardana que l'admiració de Picasso va trobar una expressió més explícita: en un gran nombre de gravats del 1968 es poden trobar molts ressos de la iconografia i la tècnica de Degas, mentre que al març del 1971 Picasso va començar una sèrie de trenta-nou aiguaforts en què Degas apareix com a client d'un bordell. Convençut que Degas s'assemblava al seu pare, i veient-lo com un *alter ego*, Picasso va continuar fent-lo aparèixer en els seus dibuixos fins pocs mesos abans de la seva mort, a noranta-un anys, l'abril del 1973.

6. THE STERLING AND FRANCINE CLARK ART INSTITUTE

The Sterling & Francine Clark Art Institute és una de les poques institucions en el món que combina la seva missió com a museu amb la seva vesant com a centre acadèmic i de recerca en arts visuals. La seva magnífica col·lecció, les seves exposicions, la seva comunitat acadèmica i l'entorn on està situat fan que pugui ser considerat com a un hivernacle d'idees.

El nucli de la col·lecció de The Clark –pintures i escultures europees i americanes, gravats, plata anglesa i porcellana- és el llegat dels seus fundadors, Sterling i Francine Clark. Pel que és més conegut el museu, però, és per la qualitat de la seva col·lecció d'art impressionista i les innovadores exposicions en les que participa, com *Picasso davant Degas*.

La investigació acadèmica i el compromís intel·lectual defineixen el programa acadèmic i de recerca de The Clark, que ha obtingut gran distinció internacional. En la dècada passada la seva residència ha acollit més de 200 becats de més de 25 països diferents. Situat a Williamstown, als Berkshires, a la part occidental de Massachusetts, The Clark manté estrets lligams amb el campus veí de Williams College, la universitat d'Humanitats més important dels Estats Units. Junts ofereixen un programa d'Història de l'Art que atreu estudiants d'arreu del món cap a aquesta comunitat acadèmica molt propera al centre urbà de Boston i Nova York.

The Clark està duent a terme un expansió que dotarà el campus de nous edificis dissenyats per l'arquitecte japonès Tadao Ando que s'ubicaran en les seves 56 hectàrees de prats i boscos. The Clark compartirà algunes de les seves obres més importants amb nous públics a través d'una sèrie d'exposicions a Europa, Nord Amèrica i Àsia.

